

RAPPORT

Beredskabsplan ved mistanke om overgreb mod børn og unge

Godkendt af Uddannelsesudvalget den 8. september 2021

Indledning

Dette hæfte indeholder Frederikssund Kommunes beredskab i forbindelse med mistanke om, at børn og unge i alderen 0 – 18 år har været udsat for overgreb. Overgreb omfatter i denne forbindelse såvel seksuelle overgreb som fysisk og psykisk vold.

Beredskabet henvender sig til alle professionelle, der i deres arbejde har kontakt med børn og unge under 18 år. Det gælder både ledere og ansatte i dagpleje, dagtilbud, skoler, skolefritidsordninger, klubber, sundhedsplejen, myndighedsrådgivere, pædagogisk psykologisk rådgivning, behandlingstilbud til børn og unge.

Handlevejledningen skal sikre, at alle ansatte, som arbejder direkte med børn og unge, kender Frederikssund Kommunes beredskab ved vold og seksuelle overgreb.

Indholdsfortegnelse

Indledning	2
Hvad er seksuelle overgreb og vold?	5
Psykisk vold	5
Fysisk Vold.....	5
Seksuelle overgreb/vold.....	5
Strafferetslige bestemmelser.....	5
Tidlig opsporing	6
Forebyggelsespolitik og beredskabsplan på den enkelte arbejdsplads	6
Forebyggelse af vold og overgreb mod børn og unge	6
- Handleanvisninger til institutioner, skoler, idræts- og kulturtilbud.....	6
Forebyggelse på det organisatoriske område	7
Forebyggelsesplan.....	7
FOREBYGGELSESPLAN.....	
• Stedets værdigrundlag	
• Procedure for indhentelse af børneattest ved alle ansættelser.....	
• Sikring af faglighed blandt medarbejdere.....	
• Viden om børns adfærd og særlige risikogrupper	
• Medarbejderes ansvar og pligt	
• Relevant rådgivning og sparring til medarbejdere Forebyggelsesplanen ..	
• Rammer for omgangsformer mellem børn og unge og de voksne.....	
Ansættelsessamtale og introduktionsforløb	10
Forebyggelse på det faglige område	10
Relevant viden og åben kultur	10
Forslag til emner, man kan have fokus på i det direkte arbejde med børnene:.....	11
Forebyggelse på det personlige område.....	12
Kommunale og nationale rådgivningsmuligheder i forbindelse med forebyggelse af vold og overgreb mod børn og unge	13
Tegn og Signaler	14
Tegn på vold og seksuelle overgreb.....	15
Mulige tegn og reaktioner – vold	16
Fysiske tegn.....	16
Psykiske tegn	16
Sociale og adfærdsmæssige tegn	16
Mulige tegn og reaktioner – seksuelle overgreb	17
Småbørn Fysiske tegn.....	17
Psykiske tegn	17
Sociale og adfærdsmæssige tegn	17
Mellemstore børn Fysiske tegn	17
Psykiske tegn	17

Sociale og adfærdsmæssige tegn.....	18
Teenagere Fysiske tegn.....	18
Psykiske tegn	18
Sociale og adfærdsmæssige tegn.....	18
Særligt udsatte børn og unge	19
Forældresamarbejde og -inddragelse	19
Samtale med barnet/den unge	19
Underretning ved mistanke om overgreb.....	19
Handlepligt.....	19
Den skærpede underretningspligt, Serviceloven § 153	20
Underretningspligten, Serviceloven § 154	20
Viderebehandling af underretninger samt samarbejde med Børnehus og Politi	20
Behandling af underretninger der vedr. mistanke om overgreb	20
Handlevejledning ved mistanke om overgreb.....	21
Mistanke om overgreb begået af en voksen.....	21
Hvad er medarbejderens opgaver?.....	21
Hvad er lederens opgaver?	21
Mistanke om overgreb begået af et andet barn.....	22
Mistanke om overgreb begået af en medarbejder	22
Pressehåndtering	23
Sikkerhed for medarbejderne	23

Hvad er seksuelle overgreb og vold?

For at kunne observere og reagere på viden eller mistanke om vold og seksuelle overgreb, er det vigtigt at definere, hvad der forstås ved vold og seksuelle overgreb.

“Vold er en handling eller trussel, der – uanset formål – er egnet til eller krænker en anden persons integritet, eller som skræmmer, smerter eller skader personen – uanset om personen er et barn eller en voksen. Volden kan have samme effekt på andre personer, der overværer eller overhører handlingen. Volden kan både være en bevidst handling eller en handling, der sker i affekt. Handlingen overskrider endvidere samfundets love og normer.¹

Uanset typen af vold/overgreb, der begås mod et barn, så er der tale om, at barnet udsættes for en adfærd fra forældrene eller andre, som er ødelæggende for eller forhindre udviklingen af et positivt selvbillede hos barnet. Enhver form for vold/overgreb bringer barnets udvikling og sundhed i fare. Vold/overgreb er udtryk for, at barnet ikke frivilligt indgår i den handling, der begås mod barnet.

Psykisk vold

Kan beskrives som følelsesmæssig afvisning, trusler om at blive forladt, trusler om straf, indespærring eller andet tilsvarende, eller om generel nedværdigende behandling. Manglende stimulering og at forhindre børns skolegang er ligeledes eksempler på psykisk vold. Der kan også være tale om egentlig vanrøgt, hvor barnet efterlades uden pasning, ikke får fysisk omsorg, at vaccinationer, undersøgelser i almen praksis, tandeftersyn og/eller sundhedspleje udelades, eller at barnet gentagende gange ikke bliver afhentet indenfor institutionens åbningstid. Vold mellem forældre og vold mod søskende er også at henregne til psykisk vold.

Fysisk Vold

Kan beskrives som korporlig afstraffelse, slag eller anden form for straf, hvor barnet rammes direkte på kroppen. Det skal understreges, at vold mellem forældre eller mod søskende også skal opfattes som vold.

Seksuelle overgreb/vold

Kan beskrives som hændelser, hvor barnets tillid udnyttes til at tilfredsstille den voksnes seksuelle behov. Seksuelle overgreb indbefatter samleje, anden kønslig omgængelse end samleje og blufærdighedskrænkelser i strafferetslig forstand. Seksuelle overgreb involverer meget ofte også både psykisk og fysisk vold.

Strafferetslige bestemmelser

Når et barn udsættes for fysisk eller psykisk vold, er der tale om, at barnet ufrivillig udsættes for en adfærd fra forældrene eller andre omsorgsgivere, som kan bringe barnets sundhed, udvikling og trivsel i fare. Strafferetlig er vold opdelt i en række kategorier af straffbare handlinger med beskrivelse af strafferammer jf. følgende paragraffer: §§244, 245, 245a og 246.

Den strafferetslige definition af seksuelle overgreb findes i straffelovens kapital 23 og 24 og omhandler bl.a. §§ 210, 216, 222 og 232.

---

¹ <https://socialstyrelsen.dk/born/overgreb/seksuelle-og-voldelige-overgreb/fysiske-og-psykiske-overgreb/definition-og-lovgivning-om-vold-mod-born-og-unge>

Tidlig opsporing

Det er vigtigt med tidlig opsporing af vold og seksuelle overgreb. Fra forskning ved man, at jo tidligere det opdages, at et barn er udsat for overgreb, jo bedre er prognosen for, at barnet ikke får svære traumer og senfølger af disse hændelser. Derfor er det essentielt af få kendskab til, hvilke tegn og signaler barnet kan udvise, når det udsættes for overgreb, så det stoppes så tidligt som muligt og en evt. behandling til barnet kan iværksættes.

Der er mange tabuer forbundet med seksuelle overgreb og vold. Det er derfor et krav, at den enkelte arbejdsplads, hvor der arbejdes med børn og unge, udarbejder en plan for, hvorledes der er muligt at tale om tegn og signaler på overgreb – både med kollegaer, ledere, børn og unge.

Det er også vigtigt, at have et godt samarbejde med forældrene, men i sager, hvor det er forældrene, som mistænkes for overgrebene, må forældrene ikke inddrages.

Forebyggelsespolitik og beredskabsplan på den enkelte arbejdsplads

I sager med mistanke om vold og seksuelle overgreb er det vigtigt at vide, hvad den enkelte medarbejder skal gøre, hvornår og med hvem. Derfor er det væsentligt, at der på den enkelte arbejdsplads er aftalt en plan for, hvorledes disse sager skal håndteres.

Der skal på den enkelte arbejdsplads udarbejdes retningslinjer for implementering af beredskabsplanen, ligesom der minimum én gang om årligt på bestyrelsesmøde og personalemøde skal følges op på de erfaringer, som gøres vedrørende disse sager.

Der kan søges inspiration til udarbejdelse af en forebyggelsespolitik og beredskabsplan i Socialstyrelsens vejledning for kommunalt beredskab.

<https://socialstyrelsen.dk/born/overgreb/materialer-og-redskaber>

Forebyggelse af vold og overgreb mod børn og unge

- Handleanvisninger til institutioner, skoler, idræts- og kulturtilbud

I Frederikssund Kommune arbejder medarbejdere, ledere, chefer, direktører og politikere målrettet med at forebygge vold og seksuelle overgreb mod børn og unge.

Forebyggelsen foregår både politisk, centralt og lokalt.

Politisk; ved at der træffes relevante politiske beslutninger, der kan sikre optimale rammer for et børne- og ungeliv uden vold og overgreb. Centralt; ved at der i de kommunale forvaltninger udarbejdes relevante retningslinjer og procedure, herunder en kommunal beredskabsplan samt at der her sikres de nødvendige rådgivningsmuligheder. Lokalt; ved at der i dagtilbud, skoler, ungdomsskole, idrætstilbud og kulturtilbud mv., sikres lokale handleplaner for, hvordan der forebygges mod vold og trusler i børns og unges hverdag.

Nærværende kapitel bygger på Socialstyrelsens guide på området til landets kommuner.

Som primær del af det forebyggende arbejde, er det afgørende at sikre et lokalt miljø omkring børn og unge i Frederikssund Kommunes institutioner, skoler og kulturtilbud, hvor værdier, kultur og praksis understøtter en positiv og tryk omgang med børn og unge.

Socialstyrelsen peger i sin guide til landets kommuner på, at den primære forebyggelse omhandler de aktiviteter, der kan igangsættes med henblik på at hindre, at børn og unge udsættes for overgreb. Frederikssund Kommune vil derfor med dette kapitel sikre handleanvisninger for de enkelte led i den kommunale organisation, som kan sikre netop dette.

Forebyggelse af vold og seksuelle overgreb mod børn og unge udfordrer både fagpersonernes viden, de organisatoriske rammer samt de personlige forudsætninger og barrierer.

I Frederikssund Kommune har vi derfor opstillet konkrete handleanvisninger fordelt på de tre områder; det organisatoriske område, det faglige område og det personlige område. På den måde skal det være synligt for hvert enkelt led, hvad man kan gøre for at forebygge vold og overgreb mod børn og unge. De tre fokusområder spiller dog i praksis tæt sammen, og det er vigtigt, at der arbejdes på alle tre områder med forebyggelsen sideløbende.

Ledere og medarbejdere i Frederikssund Kommunes institutioner, skoler, idræts- og kulturtilbud kan hente inspiration til det lokale arbejde med forebyggelse af vold og overgreb mod børn og unge i dette kapitel.

Forebyggelse på det organisatoriske område

Den organisatoriske forebyggelse handler om de rammer, som institutionen, skolen, idrætstilbuddet eller kulturtilbuddet sætter for at forebygge og beskytte barnet mod overgreb. Et eksempel kan være rammer og regler for brugen af sociale medier, for påklædning, for leg eller samvær i det offentlige rum eller i mindre overvågede rum. Det kan være aftaler om, hvordan de voksne er sammen med børnene (berøring, sprog m.m.).

I Frederikssund Kommunes institutioner, skoler, idræts- og kulturtilbud skal der være et systematisk fokus på forebyggelse af vold og overgreb og en åben kultur i personalegruppen.

Det er ledernes ansvar at sikre de organisatoriske rammer for forebyggelse af vold og overgreb mod børn og unge. Ligesom det er et ledelsesmæssigt ansvar at facilitere drøftelser og beslutninger, så det forebyggende arbejde ikke udelukkende beror på den enkelte fagpersons tilgang, normer og værdier.

Forebyggelsesplan

Alle kommunens skoler og institutioner som minimum have en forebyggelsesplan indeholdende deres lokale procedurer for forebyggelse af vold og trusler mod børn og unge.

Forebyggelsesplanen skal afspejle, hvordan man det enkelte sted skaber trygge miljøer, der understøtter, at børn og unge ikke udsættes for vold og seksuelle overgreb.

Forebyggelsesplanen skal være med til at tydeliggøre rammerne for samvær mellem voksne og børn i dagtilbuddet, på skolen i kulturtilbuddet eller idrætstilbuddet.

Forebyggelsesplanen skal bruges aktivt og drøftes og justeres med løbende mellemrum.

Alle Kommunens dagtilbud og skoler skal have:

- *En forebyggelsesplan, der indeholder lokale procedure*

Nedenfor findes en oversigt over hvad det enkelte dagtilbud/den enkelte skoles forebyggelsesplan skal indeholde. Enkelte områder udfoldes yderligere i nærværende og andre kapitler i Beredskabsplanen.

FOREBYGGELSESPLAN

Alle dagtilbud og skoler i Frederikssund Kommune skal udarbejde en forebyggelsesplan, der dækker følgende tematikker:

- **Stedets værdigrundlag**
- **Procedure for indhentelse af børneattest ved alle ansættelser**

Det gælder også for studerende, vikarer, frivillige foreninger samt eksterne aktører, der løser opgaver på stedet, hvor de har direkte kontakt med børn og unge
- **Sikring af faglighed blandt medarbejdere**

Herunder specifikt viden inden for området (se beskrivelse i nedenstående kapitel). Sikring af, at personale kender tegnene på vold og seksuelle overgreb
- **Viden om børns adfærd og særlige risikogrupper**

Hver enkelt dagtilbud, skole samt sundhedsplejen er forpligtet på at lære barnet og den unge om dets rettigheder, krop og egne grænser, f.eks. ved systematisk at arbejde med barnets og den unges sociale og personlige kompetencer, herunder håndteringen af kommunikationsformer som internettet.
- **Medarbejderes ansvar og pligt**

Forebyggelsesplanen skal beskrive, hvordan det sikres, at alle medarbejdere er bekendt med deres pligt til at være opmærksomme på forhold, der bekymrer dem eller forhold, der er direkte forkerte – evt. strafbare. Og at de i sådanne tilfælde har pligt til handling. Se desuden nærmere om underretningspligt i særskilt kapitel i Beredskabsplanen.
- **Relevant rådgivning og sparring til medarbejdere Forebyggelsesplanen**

Skal indeholde en beskrivelse af, hvordan den enkelte arbejdsplads ruster medarbejderne personligt til at kunne håndtere temaet, herunder hvordan der ydes rådgivning og sparring.
- **Rammer for omgangsformer mellem børn og unge og de voksne**

Da mennesker kommer med forskellige normer, er det vigtigt at få afstemt med hinanden, hvad der gælder på netop deres arbejdsplads.

Ansættelsessamtale og introduktionsforløb

Der skal altid indhentes straffeattest og børneattest op nye medarbejdere, både på fastansatte og på vikarer. Bemærk, at indhentning af referencer og børneattest kræver samtykke fra ansøger.

I et introduktionsforløb for nye medarbejdere kan det være en god ide, at lederen sikrer at den nye medarbejder orienteres om stedets værdier og forebyggelsesplan, herunder hvordan disse afspejler sig i den pædagogiske praksis, i normerne for omgangsformer mm.

Ved nyansættelser skal alle kommunens institutioner og skoler:

- *Indhente børneattest- og straffeattest*
- *Informere om værdigrundlag og forebyggelsespolitik*

Forebyggelse på det faglige område

Sager med vold og seksuelle overgreb er komplekse, og det kan være vanskeligt at handle på en mistanke om overgreb, fordi symptomerne og signaler ikke er entydige. Emnet skal derfor jævnligt drøftes i det faglige arbejde, og der skal sikres det nødvendige videns grundlag.

Relevant viden og åben kultur

Som led i forebyggelsen skal ledere i kommunens dagtilbud, skoler, idræts- og kulturtilbud sikre, at medarbejderne har den nødvendige faglige viden og kendskab til emnet.

At arbejde med forebyggelse af vold og seksuelle overgreb mod børn og unge på det faglige område handler i høj grad om, at man som leder og medarbejder besidder en faglig viden om:

- Tegn og reaktioner hos børn, der udsættes for vold og seksuelle overgreb.
- Børns seksualitet og grænsedragningen mellem legitim seksuel adfærd og bekymrende seksuel adfærd.
- Forståelse og tolkningen af børn og unges tegn og reaktioner på vold og seksuelle overgreb.
- Mulige skadevirkninger for børn, der udsættes for vold og seksuelle overgreb.
- Grooming og den forførelses- og manipulationsproces, der ofte går forud for, at et overgreb finder sted.
- Det kommunale beredskab og kendskab til de forskellige handleveje i sager med overgreb mod børn og unge.
- Hvordan man taler med børn generelt og specifikt i relation til temaerne vold og seksuelle overgreb.

-
- Hvordan man handler på trods af, at man er i tvivl og på trods af, at man ikke har sikkerhed for, hvad der er sket, og om barnet har været udsat for overgreb.

Chefer og ledere sikrer, at medarbejdere:

- *Er fagligt opdaterede*
- *Er opmærksomme på børns adfærd*
- *Er opmærksomme på særlige risikogrupper*
- *Kender tegnene på vold og seksuelle overgreb*

Lederne sikrer desuden, at den faglige viden afspejler sig i arbejdet med børnene og de unge. Ledere og medarbejdere sikrer, at alle børn og unge lærer om krop og personlige grænser og hvordan man siger fra, hvor grænserne overtrædes.

Forslag til emner, man kan have fokus på i det direkte arbejde med børnene:

- Konflikt håndtering, at gå sin vej ved konfliktoptrapping, sige nej ved grænseoverskridelser osv.
- Grænser, egne og andres grænser, og at man kan have forskellige grænser.
- Retten til egen krop, gode og dårlige hemmeligheder m.m.
- Adfærd og samværsformer, sprog, påklædning m.m.
- God digital adfærd
- Seksualundervisning/vejledning tilpasset barnets alder og behov.
- Oplysning om muligheder for at søge rådgivning hos f.eks. Åben Anonym Rådgivning, Red Barnet, Børnetelefonen, Sex og Samfund m.fl.

Sammen med den faglige viden, er det fuldstændig afgørende, at der er en åbenhed og dialog på arbejdspladserne i forhold til at italesætte en bekymring eller mistanke om, at et barn udsættes for overgreb. Der skal være mulighed for at drøfte dilemmaer, få ny viden og vejledning af andre professionelle med viden på området.

Ledere og medarbejdere sørger for:

- *At der er et åbent og tillidsfuldt fagligt miljø på arbejdspladsen*
- *At børn og unge i institutionen/på skolen lærer om personlige grænser*
- *At den daglige forebyggelse afspejler sig i dialogen med børn og forældre*

Forebyggelse på det personlige område

Forebyggelse på det personlige plan, handler om at ruste og understøtte de enkelte medarbejdere personligt, således at de også følelsesmæssigt er i stand til at arbejde forebyggende med det svære område, som vold og seksuelle overgreb mod børn og unge er.

Fagpersonens personlige erfaringer, holdninger, normer og barrierer i forhold til temaerne vold og seksuelle overgreb bliver aktiveret, hvis et barn har været udsat for vold eller et barn har en seksualiseret adfærd eller udviser andre tegn og reaktioner på, at det har været udsat for vold og seksuelle overgreb. I disse situationer kan medarbejderen opleve at få sine personlige grænser og blufærdighed overskredet, lige som det kan opleves svært at rumme, hvis børn og unge fortæller om vold og seksuelle overgreb.

Kendskab til sine egne personlige grænser og barrierer er afgørende for en professionel og fagligt kvalificeret indsats og støtte til børnene. En vigtig del af den forebyggende indsats er derfor, at man som fagperson er i stand til at registrere og rumme de personlige følelser og reaktioner, der opstår.

Det er derfor afgørende, at der på den enkelte arbejdsplads arbejdes med dette område.

Lederen sørger for:

- *At understøtte og ruste medarbejderne*
- *At sikre relevant rådgivning og sparring til medarbejderne*

Kommunale og nationale rådgivningsmuligheder i forbindelse med forebyggelse af vold og overgreb mod børn og unge

TILBUD	BESKRIVELSE AF TILBUD	HVEM KAN TAGE KONTAKT
Sundhedsplejen	Sundhedsplejen kan altid konsulteres ved bekymringer ift. et barn/en ung	Skoler/Dagtilbud
Enhed for Trivsel og Kriminalitetsforebyggelse	"Trivsel & Kriminalitetsforebyggelse Arbejder tidligt forebyggende med blandt andet skolebørns trivsel, og kan kontaktes hvis et barn udviser tegn på mistrivsel	Skoler
Børne- og Ungepsykologerne	Børne- og Ungepsykologerne yder rådgivning, sparring og supervision til professionelle og forældre der oplever bekymring i forbindelse med barnets udvikling i skole eller dagtilbud	Skoler/Dagtilbud
Åben Anonym Rådgivning	<p>Åben Anonym Rådgivning er et gratis tilbud til børn og unge under 18 år, der bor i Frederikssund Kommune samt deres familier</p> <p>I rådgivningen bestemmer man selv, hvad der skal snakkes om og et barn/en ung kan få op til tre samtaler</p> <p>Rådgivningen er bemandet med uddannet personale, som yder rådgivning i forhold til eksempelvis skilsmisse, forældrekonflikter, børneopdragelse, misbrug, skole, kammerater m.m. Rådgivningen er anonym</p>	
Tværsteam	<p>I Tværsteamet kan man drøfte udfordringer og bekymringer omkring enkelte børn samt børnegrupper. Det drejer sig om bekymringer vedr. barnets opvækst og udvikling, trivsel og læring samt specifikke sproglige og motoriske problemstillinger</p> <p>I Tværsteamet kan du få tværfaglige sparring fra følgende fagpersoner, som er faste deltagere i teamet: Områdeleder/skoleleder(mødeleder), Sundhedsplejerske, Psykolog, Logopæd, Konsulent</p>	

	fra Center for Børn og Skole samt Sagsbehandler/Socialrådgiver	
Forebyggelseskonsulenter	Forebyggelseskonsulenterne understøtter skolernes arbejde med de unges trivsel socialt og personligt, gennem samtaler med den unge, inddragelse og sparring med lærere, forældre og andre aktører, deltagelse i tværfaglige møder (SSP, faste Tværteams møder, samarbejds møder med ledelse på skolerne, netværksmøder på skolen med den unge, forældre og lærere) og evt. støttende samtaler med den unge/familien i undersøgelsesperioden i Center for Familie og Rådgivning	
TUBA	TUBA står for Terapi og Rådgivning for Unge som er Børn af Alkoholmisbrugere. TUBA tilbyder hjælp, rådgivning og terapi til unge mellem 14 og 35 år, der er vokset op i et hjem med alkoholmisbrugere. Hjælpen er gratis, og alle ansatte samt frivillige har tavshedspligt	
SISO	Socialstyrelsen tilbyder gennem SISO, Videnscenteret for sociale indsatser ved vold og seksuelle overgreb mod børn, konsulenttilbud til kommuner via Indsatsteam Overgreb	

Tegn og Signaler

Vold og seksuelle overgreb mod børn er ofte omgærdet med tavshed og hemmeligholdelse og kan foregå gennem længere tid uden at nogen opdager noget. Det er et område, der kan være meget svært at rumme følelsesmæssigt og der kan ske en form for benægtelse hos barnets forældre, pædagoger og lærere.

For at få en anden mere håndterbar tilgang til emnet kan man tage udgangspunkt i sin professionelle viden og holdning til børns udvikling generelt. Det er vigtigt, at man som professionel har en grundlæggende faglig viden om de mulige tegn og reaktioner hos barnet eller den unge, man skal være opmærksom på, når det drejer sig om vold eller seksuelle overgreb mod børn og unge.

Som baggrund for denne viden er det vigtigt at have en faglig åbenhed over for barnets udvikling og manglende trivsel. Det handler om, at man skal besidde en faglig viden om børns udvikling for at kunne se og vurdere de signaler barnet

---

udsender i relation til et eventuelt voldeligt eller seksuelt overgreb. Det er også vigtigt at besidde en åben tilgang til årsagen til barnets manglende trivsel.

For at kunne komme til klarhed over sine tanker om barnets forhold er det nødvendigt at kunne indgå i en faglig dialog med andre faggrupper om eventuelle overvejelser eller mistanke om et eventuelt voldeligt eller seksuelt overgreb. Der skal være gode muligheder for og lejlighed til at kunne drøfte forholdene med kolleger, samarbejdspartnere og også høre barnet selv.

Da det kan være meget vanskeligt at få be- eller afkræftet en mistanke om overgreb, er man som fagperson ofte i tvivl og usikker på om overgrebet har fundet sted.

Det er af afgørende betydning, at den professionelle omkring barnet kender til mulighederne og pligterne til at iværksætte de rette handlinger, når der er mistanke om vold eller seksuelle overgreb. Det er vigtigt at kunne handle på den rette måde og på det rette tidspunkt.

Både for professionelle, forældre og børn er det vanskeligt at tale om vold og seksuelle overgreb. Men selv om det er vanskeligt, er det vigtigt at få en dialog i gang og det er vigtigt at kunne lytte åbent og fordomsfrit til de fortællinger, der kommer frem.

Barnet har brug for, at der er et andet menneske, aktivt og engageret reagerer på de udsagn, barnet udviser, alvorligt.

Tegn på vold og seksuelle overgreb

Det er hverken muligt eller hensigtsmæssigt at udarbejde en fuldkommen liste over de tegn og reaktioner, som kan bruges som en facitliste til at afgøre om et barn har været udsat for vold eller et seksuelt overgreb.

Nedenstående beskrivelser af nogle af de tegn og reaktioner, som man kan se hos børn, skal betragtes som årsag til skærpet opmærksomhed hos den professionelle. Det er vigtigt at man har en grundig baggrundsviden og en faglig viden at trække på. Ens viden skal altid sættes i relation til det konkrete barn, til dets alder og livsvilkår og i hvilken sammenhæng og i hvilke situationer barnets mistrivsel eller bekymrende adfærd viser sig.

Det er altid vigtigt at have et udviklingsperspektiv med, hvor barnets generelle udvikling og trivsel tages i betragtning.

Man kan opdele de forskellige tegn i fysiske, psykiske eller adfærdsmæssige tegn.

De tegn på mistrivsel, der ses hos de helt små børn, ses naturligvis også hos ældre børn og hos teenagere, selv om deres udvikling bevirker, at de kan fremtræde på en lidt anden måde.

Mulige tegn og reaktioner – vold

Her beskrives en række forskellige mulige tegn og reaktioner på vold. Der skelnes mellem fysiske, psykiske og sociale/adfærdsmæssige tegn og reaktioner.

Fysiske tegn

- Mærker efter slag
- Brandmærker
- Sår på kroppen
- Mærker efter kvælningsforsøg
- Brud på arme og ben, kraveben eller andre knoglebrud
- Symptomer på "shaken baby syndrome"
- Hyppige skadestuebesøg
- Psykosomatiske klager
- Vanskeligheder med kropslig kontakt, berøring
- Søvnvanskeligheder

Psykiske tegn

- Tristhed
- Indadvendthed
- Ensomhedsfølelse, føler sig anderledes
- Isolation
- Utryk tilknytning
- Mistillid til voksne
- Dissociation
- Lav selvfølelse
- Hjælpeløshed, magtesløshed
- Skyldfølelse, skamfølelse
- Begyndende depression
- Manglende identitetsfølelse
- Svært ved at løsrive sig fra forældre/ løsriver sig for hurtigt
- Post Traumatisk Stress Disorder (PTSD)

Sociale og adfærdsmæssige tegn

- Koncentrationsvanskeligheder ift. leg og samvær med andre
- Leg med fx dukker, hvor vold illustreres
- Vanskeligheder med impuls kontrol
- Indlæringsvanskeligheder
- Tab af kompetencer
- Udadreagerende, aggressiv adfærd
- Følelse af frustration og vrede
- Hyperaktivitet, hypersensitivitet
- Angst, selvdestruktiv og selvskadende adfærd
- Udvikling af beskyttelsesstrategier for at undgå vold og afsløring heraf
- Overtilpassethed
- Vanskeligheder med at regulere følelser

Mulige tegn og reaktioner – seksuelle overgreb

Herunder beskrives en række forskellige mulige tegn og reaktioner på seksuelle overgreb. Der skelnes mellem fysiske, psykiske og sociale adfærdsmæssige tegn og der sondres ligeledes mellem reaktioner og tegn hos småbørn, mellemstore børn og teenagere

Småbørn Fysiske tegn

- Rødmen, irritation omkring kønsorganerne og endetarmsåbning
- Blod i underbukserne
- Have svært ved at gå eller sidde
- Mave- og fordøjelsesvanskeligheder
- Klager over utilpashed
- Stoppe ting op i skede- og endetarmsåbning
- Revner i mundvige, sår i munden
- Synkebesvær, ubehag over for bestemte fødevarer

Psykiske tegn

- Humørsvingninger, tristhed, angst
- Uforklarlig gråd, umotiverede skrigeture
- Mareridt, bange for at falde i søvn
- Mistillid til voksne, utryk tilknytning
- Ukritisk i kontakten til andre

Sociale og adfærdsmæssige tegn

- Ændring i den sædvanlige adfærd
- Seksualiseret adfærd
- Overdreven onani
- Leg med dukker, hvor seksuelle overgreb illustreres
- Tavshed
- Selvskade

Mellemstore børn Fysiske tegn

Hos mellemstore børn kan man naturligvis se de samme fysiske tegn og symptomer som hos småbørn.

Derudover kan der være

- Psykosomatiske klager, smerter, hovedpine m.v.
- Mangelfuld eller overdreven personlig hygiejne
- Vanskeligheder med kropslig kontakt, berøring

Psykiske tegn

Der kan ses de samme tegn og symptomer som hos småbørn. Herudover kan der ses

- Lav selvfølelse
- Apati
- Skyld- og/eller skamfølelse
- Indadvendthed

Sociale og adfærdsmæssige tegn

Også her kan der ses de samme tegn som hos mindre børn. Men desuden kan der ses

- Indlæringsvanskeligheder, manglende koncentration
- Begyndende selvdestruktiv adfærd
- Vise tegn på voksen seksuel adfærd, flirten m.v.
- Have en viden om seksuel adfærd, som ikke er almindelig for alderen
- Manglende eller overdreven blufærdighed ift. egen krop og i relation til omgivelserne
- Tab af kompetencer

Teenagere Fysiske tegn

Teenagere vil også give de samme signaler som yngre børn, men vil på grund af deres alder også kunne vise tegn på

- Tidlig seksuel aktivitet, tidlig graviditet, abort
- Forsøg på at tilbageholdeden naturlige fysiske udvikling

Psykiske tegn

Der kan ses de samme signaler som hos de yngre børn med også

- Tegn på depression
- Mistillid til andre
- Manglende identitetsfølelse og eventuel forvirring omkring kønsidentitet
- Forøget skyld- og skamfølelse

Sociale og adfærdsmæssige tegn

Udover de signaler som kan ses hos yngre børn kan der ses

- Selvskadende adfærd, spiseforstyrrelser og eventuelt alkohol- og stofmisbrug
- Hemmelighedsfulde, skamfulde
- Udvikling af specielt kropssprog, kropsholdning

Det er vigtigt altid at have for øje at ovennævnte tegn er opmærksomhedstegn og at man må bruge sin viden om børns udvikling, barnets livsvilkår med videre, når man skal vurdere om et barn har været udsat for overgreb. Ofte fortæller børn kun indirekte, at de mistrives. Børn har brug for kompetente voksne, der tør tage initiativ og handle på de tegn eller udsagn, som barnet viser til omgivelserne. Men det er også vigtigt at have med, hvad der konkret er blevet observeret og hvad barnet selv konkret har givet udtryk for. Selv om det kan være vanskeligt er det som professionel nødvendigt at have flere ligeværdige hypoteser i spil, når man skal forholde sig til et barns bekymrende adfærd og manglende trivsel.

For yderligere information henvises til SISO

<https://socialstyrelsen.dk/born/overgreb/hjaelp-til-indsats/muligheder-indenfor-radgivning-om-overgreb>

Særligt udsatte børn og unge

Flere undersøgelser peger på, at børn og unge med handicap samt børn og unge der har været udsat for omsorgssvigt kan være særligt udsatte i forhold til seksuelle overgreb. Desuden kan barnets generelle funktionsniveau vanskeliggøre muligheden for at opspore overgreb.

Forældresamarbejde og -inddragelse

I Frederikssund Kommune vægtes det højt, at der fra skole og dagtilbud etableres et godt samarbejde med forældrene.

Ved inddragelse af barnet eller den unge og forældrene er der større mulighed for at etablere et positivt samspil, og ved at gå i dialog og vise respekt og forståelse for deres ønsker skabes et større ejerskab til de beslutninger, der træffes. Derfor er et godt forældresamarbejde og -inddragelse som regel det bedste udgangspunkt, når barnets trivsel skal sikres.

I forbindelse med vold og seksuelle overgreb kan der imidlertid være en undtagelse. Vold og seksuelle overgreb er omfattet af strafferetslige bestemmelser. Så hvis mistanke om vold og seksuelle overgreb retter sig mod en eller begge forældre eller en med forældrelignende forhold til barnet, må forældrene ikke orienteres.

I langt de fleste sager om seksuelle overgreb og i de mere alvorlige sager om vold sker kontakten til barn og forældre enten direkte fra politiet eller de sociale myndigheder. Det er vigtigt, at dette overholdes både af hensyn til sagens efterforskning og af hensyn til barnets beskyttelsesbehov. Hensynet til sagens efterforskning kan dreje sig om sikring af bevismateriale og eventuel afhøring af barnet. I disse sager koordinerer og varetager politiet og de sociale myndigheder orienteringen af forældrene.

Samtale med barnet/den unge

Børn, der har været udsat for overgreb vil måske søge at tale om det. Det er ikke sikkert, at et barn eller ung, der har været udsat for overgreb, overhovedet italesætter det. Men hvis barnet alligevel en dag taler om det, er det vigtigt som professionel at være opmærksom på følgende

- At gribe nuet og turde være til stede i det
- At stole på barnet
- At bruge barnets egne ord
- At snakke med barnet i tilstrækkelig grad til at finde ud af, om der skal tages yderligere skridt i sagen
- Ikke at afhøre barnet, da det er politiets opgave. At gå for dybt i sagen med barnet inden politiets afhøring kan skade deres arbejde og svække en eventuel retssag. Endvidere kan det i nogle situationer, hvis det er muligt, være en fordel at være to voksne tilstede.

Underretning ved mistanke om overgreb

Handlepligt

Alle borgere har pligt til at underrette kommunen, hvis de møder børn, som er udsat for omsorgssvigt eller overgreb. Som fagperson har man en såkaldt "skærpet underretningspligt" som går forud for tavshedspligten.

Den skærpede underretningspligt, Serviceloven § 153

§153. Personer, der udøver offentlig tjeneste eller offentlige hverv, skal underrette kommunalbestyrelsen, hvis de under udøvelsen af tjenesten eller hvervet får kendskab til eller grund til at antage,

1. at et barn eller en ung under 18 år kan have behov for særlig støtte,
2. at et barn umiddelbart efter fødsel kan få behov for særlig støtte på grund af de vordende forældres forhold,
3. at et barn eller en ung under 18 år kan have behov for særlig støtte på grund af barnets eller den unges ulovlige skolefravær eller undladelse af at opfylde undervisningspligten, eller
4. at et barn eller en ung under 18 har været udsat for overgreb.

Vær opmærksom på, at underretningspligten er personlig, og den gælder uanset faglige uenigheder, eller at leder f.eks. ikke vil foretage en underretning.

Underretningspligten, Serviceloven § 154

Den, der får kendskab til, at et barn eller en ung under 18 år fra forældres eller andres opdragers side udsættes for vanrøgt eller nedværdigende behandling eller lever under forhold, der bringer dets sundhed eller udvikling i fare, har pligt til at underrette kommunen.

Viderebehandling af underretninger samt samarbejde med Børnehus og Politi

Når kommunen modtager en underretning, vil den blive vurderet inden for 24 timer. Ved vurderingen tages der stilling til, om der er behov for akut handling, eller om sagen kan afvente ordinær sagsbehandling.

Når kommunen modtager en underretning, der omhandler mistanke om vold og/eller overgreb, har de en forpligtigelse til at undersøge sagen nærmere på en sådan måde, at de er i stand til at vurdere barnets tarv i den konkrete situation. Der er her tale om en afværgepligt, som altid går forud for alt andet.

Ved alle underretninger der omhandler vold, handles der som udgangspunkt inden for 24 – 48 timer.

Behandling af underretninger der vedr. mistanke om overgreb

- Underretningen drøftes med en leder
- Politiet/Børnehuset kontaktes ved behov for sparring
- Der afholdes børnesamtale med barnet uden forældrenes viden
- Der afholdes som udgangspunkt samtalen med forældrene efterfølgende
- Der tages stilling til, om der er behov for at iværksætte akut støtte
- Der tages stilling til anmeldelse til politiet. Dette er en ledelsesmæssig beslutning
- Hvis der sker anmeldelse til politiet, sendes sagen også til Børnehuset. Børnehusene yder en koordineret, tværsektoriel og tværfaglig indsats i sager om overgreb mod børn og unge
- Senest dagen efter sker der en tilbagemelding til underretter (fagpersoner) om, hvad underretningen har ført til

---

Ved viden eller mistanke om overgreb skal kommunen i forbindelse med deres videre undersøgelse benytte regionens Børnehus. Børnehuset håndterer sager, hvor der er behov for samarbejde mellem kommune, politi og/eller sundhedsvæsen.

I sager med mistanke om overgreb giver Servicelovens § 49b mulighed for at udveksle oplysninger mellem kommunen, politiet og anklagemyndighed.

Handlevejledning ved mistanke om overgreb

Mistanke om overgreb begået af en voksen

Herunder findes handlevejledninger for både medarbejdere og ledere, hvis man får mistanke eller konkret viden om overgreb på et barn/en ung begået af en voksen. Handlevejledningerne er opdelt i et afsnit vedrørende mistanke om overgreb mod forældre til barnet eller om det er en mere perifer eller ukendt voksen.

Hvad er medarbejderens opgaver?

- Tal ikke med forældre eller stedforældre om mistanken, såfremt mistanken retter sig mod disse!
- Gå til den nærmeste leder og orienter om mistanken
- Nedskriv hvilke tegn, signaler eller hændelser, der ligger til grund for mistanken. Undgå at tolke på beskrivelserne
- Lyt til barnet/den unge og spørg åbent og nysgerrigt uden at lægge barnet/den unge ord i munden. Undgå at udspørge eller afhøre barnet/den unge
- Vis omsorg for barnet/den unge, som normalt ikke må modtage behandling, før en eventuel (video) afhøring er afsluttet. Eventuel krisehjælp og behandling koordineres i samarbejde med Center for Familie og Rådgivning
- Tal ikke om mistanke med nogen, der ikke er involveret i sagen
- Vær opmærksom på den personlige underretningspligt

Hvad er lederens opgaver?

- Tal ikke med forældre eller stedforældre om overgrebet, såfremt overgrebet kan være begået af dem!
- Hvis forældrenes relation til personen, som har begået overgrebet, er så nær, at denne viden kan skade barnet eller påvirke efterforskningen, skal lederen kontakte Center for Familie og Rådgivning for at afklare, hvornår, hvordan og af hvem forældrene skal orienteres
- Foretag en umiddelbar vurdering af, om barnet evt. kan være i risiko for yderligere overgreb, herunder evt. repressalier
- Orienter forældrene/forældremyndighedsindehaver såfremt de ikke har begået overgrebet
- Foretag akut underretning til Center for Familie og Rådgivning
- Hvis det er uden for normal arbejdstid kontaktes den sociale døgnvagt via Nordsjællands Politi

-
- Såfremt en underretning afleveres telefonisk eller mundtligt, skal der hurtigst muligt efterfølgende indsendes en skriftlig underretning. I denne beskrives, hvad man er blevet bekendt med, og hvor man har sin viden fra. Underretningsskemaet findes på kommunens hjemmeside: <https://www.frederikssund.dk/Borger/Boern--unge/Saerlige-behov/Underret-om-din-bekymring-for-boern-eller-unge-under-18-aar>

Vær opmærksom på følgende, efter underretningen er afleveret

- Center for Familie og Rådgivning vil tage sig af de videre skridt, herunder eventuel politianmeldelse
- Center for Familie og Rådgivning vil samtidig foretage en yderligere vurdering af barnets evt. akutte sikkerhedsbehov
- Såfremt forholdene fører til politimæssig efterforskning, vil forældrene først blive orienteret, når der foreligger en plan for det videre forløb
- Fasthold en normal hverdag for barnet. Tryghed og forudsigelighed er vigtig i en utryk og kaotisk situation

Mistanke om overgreb begået af et andet barn

Børn kan også begå overgreb og udsætte et andet barn for en grænseoverskridende adfærd, enten i form af et egentligt voldeligt eller seksuelt overgreb eller en påfaldende aggressiv eller seksualiserende adfærd. Overgreb begået af børn er ikke strafbare, fordi barnet er under den kriminelle lavalder, men man bør være opmærksom på, at de kan have alvorlige konsekvenser for det barn, der udsættes for overgrebene. Derfor bør der handles lige så alvorligt på disse hændelser som i de situationer, hvor overgrebene kan føre til straf.

Ved mistanke eller viden om, at et barn begår voldelige overgreb af fysisk eller seksuel karakter eller udøver seksualiserende adfærd over for andre børn, skal der sendes en underretning til Center for Familie og Rådgivning. Dette skal ske for såvel det barn, der har denne adfærd, som det barn/de børn, der har været udsat herfor. For ikke at stigmatisere børn og unge unødigt er det samtidig vigtigt, at have øje for, hvornår handlingerne er af en karakter, så Center for Familie og Rådgivning bør underrettes.

Samtidig skal der også være fokus på, at det barn, som har foretaget en sådan handling, også er et barn, der kan have behov for særlig støtte.

Mistanke om overgreb begået af en medarbejder

Hvis man får mistanke om, at en medarbejder har begået overgreb mod et barn, skal man videregive mistanken til sin leder. Lederen kontakter herefter sin fagchef.

Pressehåndtering

Alle henvendelser fra pressen i sager om overgreb håndteres af direktør/fagchef, og oplysninger til pressen sker i tæt koordination mellem kommunen og politiet.

Sikkerhed for medarbejderne

I sager, hvor der har været overgreb mod børn, kan der i sagsgangen opstå situationer, hvor de professionelle i konfrontation med krænkeren kan blive udsat for vold eller trusler herom. Det er derfor vigtigt, at der i beredskabet er fokus på medarbejdernes sikkerhed

I Frederikssund Kommune foreligger en sikkerhedspolitik. Det betyder, at der er mulighed for krisehjælp til medarbejdere, som har været udsat for vold eller trusler herom. Den rekvisitionsberettigede i den forbindelse er den nærmeste leder

Center for Familie og
Rådgivning
Torvet 2
3600 Frederikssund
47 35 10 00

www.frederikssund.dk
